

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Bureše a soudců JUDr. Zdeňka Krčmáře a JUDr. Vladimíra Mikuška v právní věci žalobkyně [redacted] důchodkyně, bytem [redacted], zastoupené Mgr. Luisou Kyselou, advokátkou, se sídlem v Ostravě - Porubě, Havlíčkovo nám. 777, proti žalovanému [redacted], technikovi, bytem [redacted], pro doručování písemností na adrese [redacted], zastoupenému JUDr. Alešem Vídeňským, advokátem se sídlem v Ostravě - Moravské Ostravě, Sokolská třída 22, o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu manžely, ve věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 31 C 96/93, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. července 1994, č.j. 8 Co 1113/93-78, takto:

I. Dovolání proti výroku rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. července 1994, č.j. 8 Co 1113/93-78, o nákladech odvolacího řízení, **se odmítá.**

II. Ve zbytku se dovolání **zamítá.**

III. Žalobkyně **je povinna** zaplatit žalovanému na náhradě nákladů dovolacího řízení částku 230,-Kč, do tří dnů od právní moci rozsudku, na účet zástupce žalovaného JUDr. Aleše Vídeňského.

O d ů v o d n ě n í:

Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 17. září 1993, č.j. 31 C 96/93-31, zrušil právo společného nájmu účastníků k družstevnímu bytu specifikovanému ve výroku, výlučnou nájemkyní bytu a členkou družstva do budoucna určil žalobkyni a žalovanému uložil se z bytu vystěhovat a vyklidit jej do patnácti dnů ode dne, ke kterému mu bude zajištěn náhradní byt v obvodu města Ostravy. Dále soud zavázal žalovaného zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 1.150,-Kč a České republice částku 500,-Kč na soudním poplatku. Soud prvního stupně dospěl po provedeném dokazování k závěru, že mezi účastníky nedošlo po rozvodu manželství k dohodě o ukončení společného nájmu bytu manžely. Proto ve smyslu § 705 odst. 2 věty druhé občanského zákoníku v rozhodném znění (dále též jen „obč. zák.“) tento společný nájem zrušil. Dále uvedl, že předmět sporu se nedotýká zájmu nezletilých dětí a že pronajímatel ponechal otázku dalšího výlučného nájemce bytu na úvaze soudu (s tím, že nájemcem se má stát ten z účastníků, který byt lépe využije). Za této situace považoval soud prvního stupně za rozhodující: jak jsou účastníci schopni byt využít, jaké mají zásluhy o získání bytu, jaký je jejich zdravotní stav, jak je byt vzdálen od místa jejich zaměstnání, péči účastníků o rodinu a jejich podíl na rozpadu rodiny, zájem o udržení bytu, jak je placeno nájemné a možnost jiného bydlení (účastníků).

Co do kritéria účelnosti využití bytu pak soud dospěl k závěru, že byt by na obou stranách sporu využívaly tři osoby (žalobkyně s druhem a matkou, žalovaný s manželkou a zletilým synem). Soud též žádnému z účastníků nepřiznal větší zásluhy o získání bytu. Uvedl dále, že příjmové a důchodové podmínky jsou lepší u žalovaného, avšak žalobkyně svým jednáním (tím, že od listopadu 1992 všechny platby za byt obstarávala sama) jednoznačně prokázala odpovědný přístup k plnění povinností. Žalovaný dal najevo - tím, že od října 1992 nepřispíval na úhradu nájemného - menší zájem o byt, přičemž po opuštění bytu přestal vykonávat i činnost v domovní samosprávě, jež je chvályhodná, leč není kritériem převažujícím ve prospěch žalovaného. Větší podíl na rozpadu rodiny shledal soud (dle údajů z rozvodového spisu) u žalovaného. Blízkost bytu pracovišti zvyhodňuje žalovaného, avšak setrvání v místě bydliště je (se zřetelem k jejímu nedobrému zdravotnímu stavu) také v zájmu žalobkyně, jež má možnost se v případě nouze obrátit na sousedy a již vyhovuje dostupnost lékařské péče, uzavřel soud. Proto určil nájemkyní bytu žalobkyni. Povinnost byt vyklidit po zajištění náhradního bytu v obvodu města Ostravy odůvodnil soud rodinnými poměry a zaměstnáním žalovaného.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 26. července 1994, č.j. 8 Co 1113/93-78, rozsudek okresního soudu potvrdil ve výroku o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu a změnil jej ve zbývající části, a to tak, že výlučným nájemcem bytu a členem družstva do budoucna určil žalovaného, žalobkyni uložil byt vyklidit do patnácti dnů ode dne, ke kterému jí bude zajištěn náhradní byt a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Dále žalobkyni zavázal zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 1.190,-Kč.

Odvolací soud poté, co doplnil dokazování opětovnými výpověďmi účastníků a potvrzením Stavebního bytového družstva Poruba ze dne 15. července 1994, uzavřel,

že po stránce skutkových zjištění se ztotožňuje s hodnocením důkazů soudem prvního stupně, ne však s jeho právními závěry. Při rozhodování o dalším nájmu bytu je zapotřebí zkoumat všechna v úvahu přicházející hlediska (nejen ta, jež jsou demonstrativně vypočtena v § 705 odst. 3 obč. zák.), jejichž váha záleží na úvaze soudu, uvedl dále odvolací soud. Ve stanovisku ze dne 15. července 1994 pronajímatel navrhl, aby se výlučným nájemcem bytu stal žalovaný. Toto v zákoně uvedené hledisko má při rozhodování svůj význam, ne však samo o sobě. Okresní soud se při hodnocení účelného využití bytu neřídil ustanovením § 154 odst. 1 občanského soudního řádu (dále též jen „o.s.ř.“). Žalovaný již 14. dubna 1993 uzavřel nové manželství (manželé jsou podle § 18 zákona o rodině povinni žít spolu); žalobkyně je oproti tomu nadále rozvedená a její druhovský poměr nelze klást na roveň manželství žalovaného. Úvaha, podle níž by v bytě mohla bydlet i matka žalobkyně, je podle odvolacího soudu pouhou spekulací, která nemá pro konkrétní věc žádný praktický dopad a je právně bezvýznamná. Hledisko účelného využití bytu tak jednoznačně vyznělo ve prospěch žalovaného. S přihlédnutím ke stanovisku pronajímatele, vzdálenosti dojíždění do zaměstnání i k lékaři a k částečně větší zásluze při získání bytu, který měl tzv. stabilizační charakter, nelze další hlediska, vyznívající ve prospěch žalobkyně (její zdravotní stav a příčiny rozvratu manželství), pokládat za převažující při rozhodování o tom, kdo bude nadále výlučným nájemcem bytu a členem družstva, uzavřel odvolací soud. Proto napadený rozsudek změnil.

Povinnost žalobkyně byt vyklidit vázal soud (ve shodě s ustanoveními § 712 odst. 1 a § 705 odst. 1 a 2 obč. zák.) na zajištění náhradního bytu, když důvody hodné zvláštního zřetele, jejichž existence by mohla vést k vyklizení žalobkyně již po zajištění náhradního ubytování, nezjistil. Výrok o nákladech řízení před soudem prvního stupně odůvodnil odvolací soud tím, že procesně úspěšný žalovaný se práva na jejich náhradu vzdal a výrok o náhradě nákladů odvolacího řízení procesní úspěšností žalovaného v odvolacím řízení (§ 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o.s.ř.).

Žalobkyně napadla rozsudek odvolacího soudu v jeho měnících výrocích a výslovně též ve výroku o nákladech odvolacího řízení dovoláním, kterým se domáhá zrušení rozsudku a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení; přitom uplatňuje dovolací důvody podle § 241 odst. 2 písm. c/ a d/ občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. prosince 1995 a tvrdí, že „skutková zjištění krajského soudu nemají v podstatné části oporu v dosud provedeném dokazování a tato skutková zjištění nebyla ve své úplnosti posouzena, což posléze vyznělo v právní závěr krajského soudu ve věci samé“.

Dovolatelka uznává závěr odvolacího soudu, že manželství jako právní svazek převažuje nad faktickým druhovským soužitím, má však za to, že zvýhodnění manželství, které vzniklo jako důsledek rozvratu jiných dvou manželských svazků ve stejném domě, je v rozporu s dobrými mravy, neboť jednou z příčin rozvratu manželství účastníků byla známost žalovaného s nynější manželkou a jeho odchod ze společné domácnosti a ze stejných příčin bylo rozvráceno dřívější manželství nynější ženy žalovaného. Podotýká, že sama k uzavření sňatku s nynějším druhem nepřistoupila, aby tento krok nebyl shledán - ve vztahu k bytu - účelovým. K těmto tvrzením nabízí důkaz spisy Okresního soudu v Ostravě sp. zn. 35 C 231/92 a 35 C 264/92.

Stanovisko pronajímatele pokládá dovolatelka za stěžejní důkaz, co do činnosti žalovaného v družstvu dle zprávy z 15. července 1994 však zdůrazňuje, že se nejedná o stav

v době rozhodování, neboť tato činnost se týkala bytu, který v roce 1977 vyměnili za stávající byt. Uvádí dále, že nikdy nezpochybňovala činnost žalovaného na úseku údržby výtahů a že mezi stanovisky pronajímatele ze dne 22. června a 21. července 1993 a stanoviskem ze dne 15. července 1994 je zjevný rozpor, který v řízení nebyl odstraněn. Navrhuje, aby byl ke zjištění důvodu změny stanoviska vyslechnut informovaný pracovník SBD a k rozsahu činnosti žalovaného v domě [REDAKCE], domovní důvěrník.

Zásluhy žalovaného o byt, který měl tzv. stabilizační charakter, byly podle žalobkyně přeceněny; v rámci tzv. stabilizace získal žalovaný původní byt v Ostravě-Porubě před jejich sňatkem, přičemž tehdy oba vlastnili družstevní byty a měli tedy rovné postavení. Důvod směny bytu za stávající byt v době před šestnácti lety považuje dovolatelka (odkazujíc na § 154 odst. 1 o.s.ř.) za právně nerozhodný a opět navrhuje k důkazu výslech informovaného pracovníka SBD a výslech účastníků.

Dovolatelka rovněž namítá, že od května 1992 žalovaný neučinil žádné právní kroky k získání bytu a choval se (s výjimkou podání návrhu podle § 5 obč. zák. ve správním řízení) zcela pasívně a uvádí, že v rozporu s tvrzenou naléhavostí bydlení žalovaného pro novou rodinu je jeho postoj v odvolacím řízení i dopis předsedovi krajského z 15. prosince 1993. Poukazuje též na to, že žalovaný byt v Ostravě - Vítkovicích užíval ještě v létě 1994, k čemuž navrhuje vyslechnout majitele domu [REDAKCE] a za nepravdivé označuje tvrzení žalovaného při odvolacím jednání dne 26. července 1994 o tom, že i se synem bydlí u matky. K tomu navrhuje důkaz opětovným výslechem [REDAKCE] a výslech matky žalovaného.

Není bez významu - uvádí dále dovolatelka - že ve věci Okresního soudu v Ostravě sp. zn. 35 C 126/93 bylo zrušeno právo společného nájmu bytu nynější manželky žalovaného s bývalým manželem, kterým tato získala právo na přidělení náhradního bytu. Podotýká, že tuto skutečnost uvedla ve svém vyjádření k odvolání žalovaného s označením důkazu a usuzuje, že při realizaci citovaného rozhodnutí i tohoto rozhodnutí budou mít dva bezdětní manželé (žalovaný s manželkou) k dispozici dva byty a navíc vznikne potřeba přidělení bytu i jí. K těmto okolnostem navrhuje provedení důkazu citovaným spisem a výpověďmi [REDAKCE] a manželky žalovaného.

Skutečnosti zjištěné v řízení před soudem prvního stupně a ve zmíněném správním řízení vedou dovolatelku k přesvědčení, že žalovaný byt nehodlá užívat pro vlastní potřebu bydlení. Odvolací soud podle jejího názoru nevzal v úvahu též morálně - společenský aspekt případu, tedy to, že přestěhování manželů do bytu v domě, ve kterém předtím mnoho let žili v jiných manželských svazcích, by bylo společensky neúnosné.

Na tomto základě dovolatelka uzavírá, že 1) nynější manželství žalovaného nemůže být převažujícím důvodem bydlení žalovaného v bytě, 2) v řízení nebyl odstraněn rozpor mezi stanovisky pronajímatele, zejména když aktivní činnost žalovaného ve prospěch družstva v domě nebyla prokázána, 3) nebyla prokázána zásluhovost žalovaného o byt v rámci tzv. stabilizace, když stabilizační závazek se týkal bytu, který měl žalovaný před sňatkem a že 4) nebyla prokázána naléhavost bydlení žalovaného.

Proti výroku o nákladech odvolacího řízení dovolatelka namítá, že soud měl ve věci použít ustanovení § 150 o.s.ř. a náhradu nákladů řízení jí neukládat.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání odkazuje na ustanovení § 243a odst. 2 o.s.ř., s tím, že dokazování je pojmově vyloučeno u nesprávného právního posouzení věci a zjišťování skutkového stavu není v dovolacím řízení možné. Uvádí též, že zjištění odvolacího soudu oporu v provedeném dokazování mají a dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. c/ o.s.ř. není dán. Vyslovuje dále nesouhlas se závěrem dovolatelky o rozpornosti stanovisek pronajímatele, a uzavírá, že věc byla posouzena správně i po stránce právní. Proto žádá, aby dovolání bylo zamítnuto.

Podle článku II odst. 4 zákona č. 238/1995 Sb., Nejvyšší soud dokončí podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. prosince 1995 řízení o dovolání, která nebyla k témuž datu pravomocně skončena.

Dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu (§ 236 odst. 1 o.s.ř.), včas, osobou oprávněnou - účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), řádně zastoupenou advokátkou, splňuje formální i obsahové znaky předepsané ustanovením § 241 odst. 1 o.s.ř. a opírá se o způsobilé dovolací důvody podle § 241 odst. 2 písm. c/ a d/ o.s.ř.

Dovolání je v dané věci také přípustné (§ 236 odst. 1 o.s.ř.), neboť bylo podáno proti výrokům rozsudku odvolacího soudu, jimiž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé (§ 238 odst. 1 o.s.ř.); to ovšem neplatí pro výrok o nákladech odvolacího řízení. Tento výrok (dovolatelkou výslovně napadený) má - ač je součástí rozsudku - povahu usnesení. Jelikož v této části nejde o měnicí či potvrzující usnesení odvolacího soudu, je vyloučeno uvažovat o přípustnosti dovolání v intencích ustanovení § 239 odst. 1 a 2 o.s.ř. a tuto lze založit toliko důvodným argumentem zmatečnosti řízení podle § 237 o.s.ř.

Vady, vyjmenované v § 237 o.s.ř., které dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti, nebyly v dovolání namítány a z obsahu spisu - jak ve vztahu k výroku o nákladech řízení, tak ve vztahu k ostatním napadeným výrokům - nevyplývají. Nejvyšší soud proto dovolání žalované, pokud směřovalo proti výroku o nákladech odvolacího řízení, jako nepřipustné odmítl (srov. § 243b odst. 4, § 218 odst. 1 písm. c/ o.s.ř.).

V rozsahu, ve kterém dovolání přípustné je, pak nebyly v dovolání tvrzeny a ze spisu se nepodávají ani jiné vady řízení, jež by měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Potud je tedy dovolací soud vázán uplatněnými dovolacími důvody, včetně toho, jak je dovolatelka obsahově vymezila (§ 242 odst. 1 o.s.ř.).

Nejvyšší soud dovolacímu přezkumu v první řadě podrobil dovolací argumenty, jimiž je - prostřednictvím dovolacího důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 2 písm. c/ o.s.ř. - zpochybňován skutkový základ sporu.

Dovolací důvod podle ustanovení 241 odst. 2 písm. c/ o.s.ř. se nepojí s každou námitkou účastníka ke zjištěnému skutkovému stavu; pro dovolací řízení významné jsou jen ty námitky, jejichž obsahem je tvrzení, že skutkové zjištění, ze kterého napadené rozhodnutí vychází, nemá v provedeném dokazování v podstatné části oporu.

Námitka, že se nestala okolnost, již měl soud dokazováním za zjištěnu, není sama o sobě v dovolacím řízení rozhodná, neboť je nedostatečná z hlediska skutkové podstaty vymezující dovolací důvod podle § 241 odst. 2 písm. c/ o.s.ř., jestliže dovolatel současně nezpochybní logiku úsudku soudu o tom, co bylo dokazováním zjištěno, eventuelně netvrdí-li,

že soud z logicky bezchybných dílčích úsudků (zjištění) učinil nesprávné (logicky vadné) skutkové závěry. Prvou z těchto podmínek splní dovolatel tím, že namítá, že soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo že soud naopak pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo. Druhá z uvedených podmínek je splněna výhradou, že v hodnocení důkazů, popřípadě poznatků, které vyplývaly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, je - z hlediska jejich závažnosti, zákonnosti, pravdivosti či věrohodnosti - logický rozpor, nebo že výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z ustanovení § 133 až § 135 o.s.ř.

Zjištěný skutkový stav není v dovolacím řízení zpochybnitelný (ať již prostřednictvím dovolacího důvodu dle § 241 odst. 2 písm. c/ o.s.ř. nebo prostřednictvím ostatních dovolacích důvodů) argumentem, že důkazy, které dovolatel soudu nyní nabízí, lze prokázat skutkový stav jiný, takový, jehož skutkové a právní hodnocení by vyznělo pro dovolatele příznivěji než skutkové a právní hodnocení skutkového stavu, z něž vyšel odvolací soud. Proto také ustanovení § 243a odst. 2 věty druhé o.s.ř. výslovně určuje, že dovolací soud dokazování neprovádí. Důkazy, které dovolatelka dovolacímu soudu nabídla k odstranění rozporu mezi dříve provedenými důkazy a ke zjištění nových skutečností, tedy v dovolacím řízení provést nelze a soud se argumentací dovolatelky v části, založené na nabídce těchto důkazů, dále nezabýval. Bylo na dovolatelce, aby příslušné důkazní návrhy uplatnila nejpozději v odvolacím řízení. Z protokolu o jednání před odvolacím soudem ze dne 26. července 1994 (č.l. 74-76), o jehož správnosti neměl dovolací soud ve smyslu § 40 o.s.ř. důvod pochybovat, je přitom zřejmé, že účastníci (a tedy ani dovolatelka) další důkazní návrhy ve věci neměli. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že existenci dovolacího důvodu podle § 241 odst. 2 písm. c/ o.s.ř. nezakládá ani tvrzení, že bytová situace žalovaného nebyla - jak tvrdil před odvolacím soudem - kritická a že syn žalovaného se žalovaným u babičky nebydlel, ač žalovaný vypověděl opak, ani tvrzení, že žalovaný v bytě v Ostravě-Vítkovicích bydlel ještě v létě roku 1994, ač bylo uváděno, že nájemní vztah skončil k 31. prosinci 1993. Rovněž tvrzení dovolatelky o možnosti manželky žalovaného získat náhradní byt se opírá o nabídku důkazů, které nebyly v předchozím řízení provedeny a z rámce uvedeného dovolacího důvodu vybočuje.

Námítka, že nebyl odstraněn rozpor mezi stanovisky pronajímatele (kterou logiku skutkových zjištění zpochybnit lze), není důvodná. Pronajímatel ve sděleních z 22. června 1993 (č.l. 10) a 21. července 1993 (č.l. 18) žádného z účastníků jako výlučného nájemce bytu do budoucna nedoporučil. Jestliže v potvrzení z 15. července 1994 navrhl, aby se stal nájemcem bytu žalovaný, pak tím v poměru k předchozím sdělením žádný logický rozpor nezaložil (pouze se konkrétně vyslovil tam, kde dříve vyhraněný názor neměl). Rozpor nezakládá ani další obsah potvrzení; již proto ne, že v předchozích sděleních se pronajímatel k činnosti žalovaného nevysslovil vůbec. Dovolatelka uvádí, že v domě, v němž se nachází sporný byt, žalovaný na úseku domovní samosprávy žádnou činnost nevykonával (tato se vztahovala k bytu v Ostravě - Porubě) a zdůrazňuje, že v potvrzení popsáný stav není stavem v době rozhodování; to ovšem není v rozporu se zjištěním, které z potvrzení (ve shodě

s jeho obsahem) učinil odvolací soud (aktivity žalovaného jsou popsány v čase minulém a toliko ve vazbě na členství v družstvu, nikoli ve vazbě na konkrétní byt či dům).

Zjištění, že předmětný byt (nikoli předchozí byt v Ostravě - Porubě, jak namítá dovolatelka) byl tzv. stabilizačním bytem, odvolací soud učinil z výpovědi žalovaného a oporu v provedeném dokazování tak má. Při dalších úvahách proto dovolací soud vyšel ze skutkového stavu, jak byl zjištěn soudem prvního stupně a soudem odvolacím.

Zbývá určit, zda a v jakém směru je ostatními dovolacími argumenty zpochybnitelná správnost právního posouzení věci odvolacím soudem (§ 241 odst. 2 písm. d/ o.s.ř.).

Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Z ustanovení § 705 odst. 2 věty druhé obč. zák. vyplývá, že v těch případech, kdy právo společného nájmu družstevního bytu nezaniklo rozvodem, rozhodne soud, nedohodnou-li se rozvedení manželé, na návrh jednoho z nich o zrušení toho práva, jakož i o tom, kdo z nich bude jako člen družstva dále nájemcem bytu; tím zanikne i společné členství rozvedených manželů v družstvu. Podle odstavce 3 tohoto ustanovení, při rozhodování o dalším nájmu bytu vezme soud zřetel zejména na zájmy nezletilých dětí a stanovisko pronajímatele.

Ustanovení § 705 odst. 3 obč. zák., patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Jestliže soud při rozhodování o dalším nájmu bytu podle § 705 odst. 3 obč. zák. z předem neomezeného okruhu okolností vymezí v konkrétní věci ta hlediska, jež považuje za podstatná, vyloží, kterým hlediskům dal přednost a proč, pak námitka, že soud do svých úvah některá z hledisek pro věc významných nezahrnul, případně, že nesprávně zhodnotil význam hledisek ve věci zkoumaných, je již kritikou nesprávného právního posouzení věci, nikoli kritikou skutkových závěrů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 1997, sp. zn. 2 Cdon 1493/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 1997, pod pořadovým číslem 87).

Žádný z účastníků nevychová nezletilé děti, ze zákonem určených hledisek je proto v dané věci využitelné pro odpověď na otázku, který z bývalých manželů bude jako člen družstva dále nájemcem bytu, jen stanovisko pronajímatele. Vedle těchto hledisek soudy - ve shodě s ustáleným výkladem podávaným soudní praxí - podle okolností konkrétního případu přihlížejí jako k dalším právně významným hlediskům zejména k sociálním a majetkovým poměrům účastníků (s přihlédnutím k možnosti nového uspořádání bytových poměrů), ke zdravotnímu stavu rozvedených manželů, k tomu, jak se který z manželů zasloužil o získání bytu, ke společenskému významu a náročnosti jejich práce, k účelnému využití bytu, jakož i k tomu, zda u osob, které zůstanou v bytě bydlet jsou předpoklady ke klidnému a spořádanému soužití.

Ve prospěch žalovaného odvolací soud zohlednil jednak stanovisko pronajímatele, jednak hledisko účelného využití bytu - okolnost, že uzavřel nový sňatek a že manželé mají dle zákona o rodině povinnost žít spolu. Hodnocení posledně uvedeného hlediska soud změnil u žalobkyně (potud, že druhovský poměr nelze stavět na roveň manželství a že úvaha o možném bydlení matky žalobkyně v bytu je spekulativní). Žalovanému odvolací soud přiznal též částečně větší zásluhu o nabytí bytu; v jiném směru se od hodnocení hledisek zkoumaných soudem prvního stupně neodchýlil.

Žalobkyně proti závěru odvolacího soudu, že zkoumaná a pro výsledek sporu rozhodná hlediska svědčí ve prospěch žalovaného namítá, že žalovaný větší zásluhu o získání bytu nemá a že v jeho prospěch nemůže být zohledněna existence manželství vzniklého rozvrácením jiných dvou manželství.

V takto určeném rámci řešil odvolací soud především otázku, zda kritérium zásluhovosti o získání družstevního bytu je ve věci uplatnitelné. Přitom uzavřel, že zasloužil-li se žalovaný o byt i tím, že obdržel tzv. stabilizační půjčku, pak částečně větší zásluhu o jeho získání má a odvolací soud k této okolnosti přihlédl právem.

Obdobně bylo nutné zvážit, zda odvolací soud měl ve prospěch žalovaného vyhodnotit - z hlediska účelného využití bytu - existenci nynějšího manželství. V obecné rovině je úvaha, podle níž manželský svazek požívá vyššího stupně ochrany než druhovský poměr, správná (s tímto hodnocením se ztotožňuje sama dovolatelka). Vedle povinnosti manželů žít spolu (srov. ustanovení § 18 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině v rozhodném znění), spojuje zákon o rodině s existencí manželství i další práva a povinnosti, které faktickému soužití dvou osob opačného pohlaví přiřadit nelze (srov. např. § 20, § 21 a § 91 zákona o rodině). Příčiny rozvratu manželství účastníků byly v řízení - jako právně významné - vyhodnoceny (ve prospěch žalobkyně) samostatně; při úvaze o účelném využití bytu (založené na zjištění, kdo bude s rozvedeným manželem v bytě bydlet), se jimi odvolací soud správně znovu nezabýval. Uzavřením sňatku žalovaný předurčil (v osobě manželky) i počet členů své domácnosti (srov. § 18 a § 19 zákona o rodině, § 116 obč. zák.). Ani zjištění, že manželka žalovaného je osobou, jež přispěla k rozvratu manželství účastníků, nemůže vést k závěru, že pro účely využití bytu s ní nelze jako se členkou domácnosti žalovaného počítat a že druhovské soužití žalobkyně by před manželským soužitím žalovaného mělo mít (přesto, že počet členů obou domácností je stejný a že zákon o rodině nastoluje opačné pořadí důležitosti obou institutů) přednost. To ovšem neznamená, že hledisko účelného využití bytu svědčící žalovanému nemůže být minimalizováno či zcela neutralizováno příčinami rozvratu manželství, vyhodnocenými ve prospěch žalobkyně.

Ve vymezeném právním rámci přísluší soudům obecně, a tedy i odvolacímu soudu v této věci, při hodnocení právně významných hledisek jistá míra volného uvážení, jež plyne přímo z textu zákona (z požadavku o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu rozhodnout a jediného nájemce do budoucna určit i když postavení rozvedených účastníků je - z pohledu právně významných kritérií - zcela rovnocenné).

Nejvyšší soud se ztotožňuje se závěry odvolacího soudu i potud, že souhrn všech hledisek zhodnocených ve prospěch žalovaného převažuje hlediska, jež svědčí žalobkyni. K těm kritériím, jejichž existenci a hodnocení napadala žalobkyně v dovolacím řízení

výslovně, lze - mimo již uvedeného - dodat, že zjištění soudu a tvrzení samotné dovolatelky dokládají, že mimomanželská známost žalovaného nebyla jedinou příčinou rozvratu, takže odvolací soud nepochybil, jestliže účelnému využití bytu přiznal postavení jednoho z rozhodných hledisek. Význam stanoviska pronajímatele (svědčícího rovněž žalovanému) zdůrazňuje již to, že k němu - jako k hledisku zákonem určenému - je soud povinen přihlédnout vždy (i když obecně není vyloučeno že ostatní zkoumaná - a jednotlivě třeba i méně významná - hlediska ve svém souhrnu význam zákonem určeného hlediska převáží). Sama žalobkyně stanovisku pronajímatele v dovolání přisuzuje povahu důkazu stěžejního. V poměrech daného sporu pak odvolací soud správně vyhodnotil (jako jen částečně větší) i zásluhy žalovaného o získání bytu. Okolnost, že žalovaný s manželkou bude bydlet v domě, v němž dříve bydleli s jinými partnery, může být sice některými obyvateli domu vnímána negativně (potud odvolací soud chápe námitku „společenské neúnosnosti“ situace co do „morálního aspektu“ případu), leč sama o sobě právní význam pro rozhodnutí nemá.

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů (§ 241 odst. 2 písm. c/ a d/ o.s.ř.) správnost odvolacího rozhodnutí zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání v části otevřené dovolacímu přezkumu zamítl (§ 243b odst. 1 o.s.ř. část věty před středníkem).

Výrok o náhradě nákladů řízení je odůvodněn plnou procesní úspěšností žalovaného v dovolacím řízení (srov. § 243b odst. 4, § 224 a § 142 odst. 1 o.s.ř. a co do výroku o odmítnutí dovolání pak analogicky § 146 odst. 2 větu první o.s.ř.). Náklady žalovaného sestávají z odměny ve výši jednoho úkonu právní pomoci (vyjádření k dovolání), tedy ve výši 200,-Kč a z režijního paušálu ve výši 30,-Kč (§ 13 odst. 6, § 16 odst. 1 písm. c/ a § 19 odst. 3 vyhlášky č. 270/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, - advokátního tarifu, která je ve věci použitelná přes § 15 vyhlášky č. 177/1996 Sb.); v tomto rozsahu dovolací soud žalobkyni k náhradě oněch nákladů také zavázal.

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

Nesplní-li povinná dobrovolně, co jí ukládá toto vykonatelné rozhodnutí, může se oprávněný domáhat soudního výkonu rozhodnutí.

V Brně 1. července 1998

JUDr. Jaroslav B u r e š
předseda senátu

